

Eivissa ciutat. Eivissa i Formentera bisbat

per Joan Marí Cardona

El dia 22 d'octubre de 1872 Eivissa va aconseguir allò que no havia demanat mai: el títol de Ciutat.

El desenvolupament del procés fou llarg i ningú no havia pensat mai que s'hagués de demanar aquest títol que a la fi no suposava en si gran cosa. Els trets anaven per un altre camí molt més realista que no el de cercar un títol més.

Des del segle XVI l'illa d'Eivissa, i per ella els seus jurats, no havia deixat de sospirar perquè la parròquia de Santa Maria d'Eivissa es convertís en diòcesi o bisbat. S'anaven fent tota mena de gestions i es tocava a totes les portes on es sospitava que podria trobar-s'hi la solució: Roma, Valladolid, Madrid...

La causa d'aquest desig no era altra que la recerca d'un medi apte per millorar la vida del poble que d'altra manera no es podia creure que mai arribàs. Vegeu com estaven dividits els camps.

L'Església oficial d'Eivissa era aleshores totalment fora de joc i poca cosa podia o volia fer, i per altra banda no era tampoc interlocutora vàlida davant ningú. Tarragona era el cap visible i les illes d'Eivissa i Formentera (aquesta a

més a més deshabitada) eren només un petit membre, una parroquieta perduda mar endins.

Els vicaris generals i els pabordes solien venir de Tarragona, de València i de Mallorca (molt pocs n'hi hagué de llengua castellana), i al capdallà no eren més que «súbdits feels i humils servents» de la metròpoli perquè d'allà depenien i allà els havien confirmat en el seu càrrec o benefici. Venien a ser una mena de funcionaris.

Els altres clergues, súbdits immediats dels anteriors, tenien ben poca veu, i malgrat que la majoria eren d'Eivissa i devien veure la causa com a pròpia no podien fer altra cosa que mantenir la boca ben tancada.

Així el gran pes de tota la qüestió havia de caure necessàriament damunt els jurats de la nostra Universitat. Ells com a «pares de la república i dels pobres» no tenien més remei que insistir cada dia més per tots els mitjans.

Davant la demanda insistent dels eivissencs Tarragona no podia ni volia callar, perquè les idees d'allà no eren les mateixes que les d'aquí, i des de la posició d'una Església preeminent s'oposava amb totes les forces.

El plantejament de la causa no obeïa

a cap moviment de tipus separatista en el camp de l'administració eclesial o religiosa, però es sabia també que mai no s'aconseguiria cap suport vàlid per millorar les condicions de la vida illenca que no fos la consecució del bisbat. Però la incidència del concepte eclesial damunt l'econòmic era tan fortament lligada que no es podia desfer el nus sense rompre el fil. Que la nostra parròquia fos o no bisbat no tenia gran importància, el que de fet en tenia eren les conseqüències.

Mentre les Pitiüses fossin una parròquia de Tarragona tots els delmes i altres impostos feudals anirien a parar allà, sense que quasi mai es veiessin compensacions per als eivissencs. Aquí no hi havia escoles, els qui volien aprendre havien de sortir de l'illa amb grans perills i amb grans despeses, la major de les ignoràncies ho dominava tot, la manca d'una cultura bàsica era la mare de grandíssims mals. Durant més de cinc-cents anys els arquebisbes de Tarragona no vengueren personalment més que tres vegades, i això per causa dels perills de la mar que un d'ells pogué comprovar quan l'any 1771 uns vaixells pirates atacaren les galeres reials a bord d'una de les quals feia el

La ciutat d'Eivissa a darrers del segle XIX, segons una fotografia del llibre *Eivissa Antiga*, publicat l'any 1976 pel grup IF.

viatge de retorn.

Quan s'obtingués la creació de la diòcesi tots els drets feudals passarien de l'Església de Tarragona a la d'Eivissa i Formentera, i això tendria necessàriament una manifestació immediata en el benestar del poble. A la fi, si ho miram bé, aquesta aspiració no era altra cosa que l'exteriorització d'una necessitat tan vella com la mateixa existència de l'home: el desig natural d'autonomia i de llibertat. Es creia que era molt just que el resultat dels drets feudals i els diners de tots els impostos havien de servir primerament per millorar les condicions de vida d'aquells que els produïen amb la seua suor.

Es sabia bé que aquestos impostos no minvari, però com que passarien a mans del bisbe i del capítol de la catedral d'Eivissa, s'aconseguirien fàcilment les coses més necessàries. Es farien escoles i es podria desterrar la ignorància com a mare de tants de mals. S'esperava que persones cultes vendrien a viure amb el bisbe i que podrien ensenyar, al mateix temps que les noves parròquies serien altres tants punts d'irradiació cultural per als treballadors del camp. I tot això a més dels grans beneficis de tipus religiós que causaria la desitjada erecció del bisbat.

Les realitats respongueren a les esperances, i s'obrí una escola de primeres lletres a les dependències del campanar de la catedral i més tard es convertí en seminari la casa d'estudis que els jesuïtes havien hagut d'abandonar. Cada casa parroquial de la part forana fou una escola quan no hi havia escoles, cada rector fou un mestre quan no hi havia mestres, i després de les llargues jornades de sol a sol els pagesos podien aprendre a llegir i escriure a la llum d'un gresol. Trobariem encara persones que «tot el que saben ho varen aprendre a Ca Mossènyer». Aquest aspecte sembla que no s'ha valorat mai degudament, però així i tot amb la perspectiva del temps posterior a uns fets serveix per demostrar que les esperances dels nostres avantpassats quan demanaven la creació del bisbat eren molt ben fonamentades.

Es cert que les raons de caire feudal que oposava Tarragona no podien tenir mai gaire força davant Roma, encara que sempre tenguessin el seu pes, però també les nostres illes vistes des de Roma eren molt petites per fer-hi un bisbat. Les idees i estils que aleshores dominaven, tan distints dels actuals, exigien una determinada extensió de terres i un cert nombre d'habitants, era necessària una «alta societat» que ni a Vila ni a l'illa d'Eivissa havia arrelat mai ni s'esperava que pogués arrelar-hi. Així, a l'hora de la veritat, no es veia com podria un bisbe d'Eivissa trobar-se rodejat de les altes esferes necessàries i s'havia de trobar un camí per tal que no s'haguessin de rompre tots els motlles de fred en sec.

El camí que va trobar-se fou la determinació reial de donar a la Vila d'Eivissa el títol de Ciutat. Sabem que això no deia gran cosa per als eivissencs i formenterers, que pels segles dels segles continuarien dient *a Vila* i no *a Ciutat*. Aquell poble tan avesat a viure del propi esforç i amb poc ajut, sempre de cara a la mar i a la terra, amb les mans plenes de calls, no podia fer cap cas de coses tan accidentals com era un títol d'aquesta mena. Eren necessàries les realitats, res més, i si la reial concessió fou acollida favorablement es degué ni més ni menys que al seu caràcter de mitjà necessari perquè un bisbe pogués viure a Vila, és a dir a

Ciutat, ja que amb el nou títol semblava que els curts límits dels nostres murs s'eixamplarien tot el que fos necessari perquè un bisbe hi cabés dins.

Quan es va rebre la notícia les campanes es tornaren boges de repicar, i els canons de la fortalesa tampoc no callaven, es feren grans festes pertot arreu per celebrar l'esdeveniment... tot perquè s'acabava d'aconseguir allò que tant de temps s'havia demanat: la justa autonomia amb el nom de Bisbat i amb el pas previ i no demanat que la nostra Vila es tornàs Ciutat. Des d'ara s'hauria ja pogut cantar amb la deguda modificació aquella cobla popular posterior que comença «Eivissa ja no és Vila, Eivissa és una Ciutat...»

La butlla pontificia de Pius VI diu que «a l'illa d'Eivissa hi ha una població principal denominada fins avui Vila d'Eivissa, condecorada ja pel Rei Carles amb la denominació i els honors de Ciutat, on viuen algunes famílies nobles o al menys que són tengudes per tals... i així aquesta Vila, ara ja Ciutat, serà la seu episcopal i l'església parroquial de Santa Maria s'ha de transformar en Catedral mantenint el mateix títol de Santa Maria que ara té...»

Es curiós notar com aquesta butlla

duu la data de 30 d'abril de 1782, mentre que la reial cèdula és del 22 d'octubre del mateix any, i per tant, malgrat que la butlla digui que la Vila d'Eivissa ja era Ciutat, de fet el títol se li donà sis mesos després. Eren coses del protocol de les cancelleries.

Dita reial cèdula, transcrita parcialment i en la mateixa llengua original, diu així: «Habiendo llegado el caso, por más de un siglo pretendido, de que se lleve a efecto la erección de un Obispado para las Islas de Iviza y Formentera, desmembrándolas a este fin del Arzobispado de Tarragona, para facilitar esta antigua instancia, en que se interesa la Disciplina Eclesiástica y Pasto Espiritual, de que tanto necesitan los fieles de las mismas Islas... viniendo en que la Villa de Iviza, capital de la Isla de este nombre, y que ha de serlo del nuevo Obispado y asiento del Obispo, se erija y condecóre en Ciudad con la misma denominación de Iviza, que en el día tiene como Villa... por tanto mando a todos y a cada uno que la hayais y tengais por tal y la llameis Ciudad así por escrito como de palabra...»

El 3 de setembre de l'any següent (1783) arribà a l'illa la notícia que el primer bisbe Manuel Abad y Lasierria ja s'havia ordenat i que ben prest vendria cap aquí. L'ajuntament de la Ciutat d'Eivissa havia esperat aquest dia per fer unes segones festes ben sonades amb demostracions generals d'alegria que havien de durar tres dies.

El beneficiat Blai Tur «Damià» s'encarregà de posar per escrit una breu crònica de les festes i de predicar un panegíric del nou bisbe damunt la trona de la nova Catedral de la no menys nova Ciutat d'Eivissa. Quan el bisbe va venir per primera vegada una de les primeres coses que va llegir fou el fulletet que Blai Tur «Damià» havia fet imprimir a València, considerat aquí com una joia i record de les grans festes celebrades. El bisbe, però, no hi va veure idees massa bones, l'estil va semblar-li quelcom irònic i cregué que era injuriós per als eivissencs i formenterers, particularment per a l'ajuntament d'Eivissa i també per a la seua mateixa persona. Després d'haver recollit abundant informació, el vicari general, aconsellat pel bisbe naturalment, va manar cremar tots els exemplars recollits. Sembla que només va salvar-se del foc el que restà cosit a l'expedient fet a l'autor.

Blai Tur «Damià» fou cridat davant el bisbe, i quina no seria l'admiració episcopal quan va saber que tot s'havia fet per encàrrec de l'ajuntament i «pel gran amor filial que dit Blai Tur «Damià» sentia pel seu pare i pastor».

Tot això no fou obstacle, però, perquè uns anys després Blai Tur «Damià» prengué possessió d'una canongia de la flamant Santa Església Catedral de la flamant Ciutat d'Eivissa.

JOAN MARÍ CARDONA